

Inleiding

De Raad voor Rechtsbijstand (hierna: de raad) voert enkele taken uit i.h.k.v. de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp). Daarbij gaat het o.a. om algemeen toezicht op de kwaliteit van bewindvoerders Wsnp, het vaststellen en uitbetalen van bewindvoerderssubsidies, voorlichting aan alle belanghebbenden, beheer van modeldocumenten en onderzoek.

Schulden oplossen

De raad is van mening dat het oplossen van schulden altijd een uitgangspunt moet zijn bij mensen met problematische schulden. Uiteraard kunnen zich situaties voordoen waarbij sanering op enig moment geen haalbaar doel is. Maar doorgaans is noch de schuldenaar, noch de schuldeiser, noch enige andere belanghebbende, er bij gebaat dat schulden tot in de lengte der jaren blijven bestaan.

Schulden leiden onder meer tot hoge maatschappelijke kosten. Het Nibud heeft die in 2014 gecijferd op gemiddeld € 100.000,- in een periode van 10 jaar¹.

Om vaker schulden op te lossen, heeft de wetgever de afgelopen jaren diverse wettelijke instrumenten geïmplementeerd zoals de Wsnp (1998 en 2008), de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2012) en de aanpassing van de Wet curatele, beschermingsbewind en mentorschap (2014).

In laatstgenoemde wet werd het schuldenbewind geïntroduceerd, dat toegankelijk is voor iedereen met schulden. Omdat het bewind geen bescherming biedt tegen schuldeisers en sanering geen verplicht doel is, lijkt de belangrijkste functie (naast het tijdelijk beheer van goederen) het creëren van randvoorwaarden voor een succesvolle schuldregeling of schuldsanering. Zodra een situatie stabiel is, zou de rechthebbende via de gemeentelijke schuldhulpverlening moeten gaan werken aan een sanering. Voor het realiseren van saneringsvoorwaarden kunnen overigens ook een stabilisatietraject en/of budgetbeheer worden ingezet. De meerwaarde van een schuldenbewind ten opzichte van deze mildere instrumenten, is de raad onduidelijk. Belangrijkste verschil is dat de wet duidelijke en beperkte criteria voor toelating kent. Het bewind is daardoor snel en eenvoudig te starten. De toegang tot en inhoud van schuldhulpverlening (waaronder stabilisatie of budgetbeheer vallen) verschilt per gemeente. Voor schuldenaren is het schuldenbewind dus gemakkelijker te starten.

Status quo

Uit diverse rapportages blijkt dat:

- 1 op 3 huishoudens met betalingsachterstanden kampt²;
- De NVVK in 2014 92.000 aanvragen schuldhulpverlening registreerde. Het aantal aanvragen bij andere aanbieders is onbekend;
- Het percentage van deze mensen dat via een schuldregeling of de Wsnp tot sanering van schulden komt, daalt³. De instroom Wsnp neemt al enkele jaren af ondanks dat de Wsnp een succesvol saneringsinstrument is gebleken⁴;
- Honderdduizenden huishoudens met schulden geen hulp zoeken/vinden⁵;
- Veel mensen geen toegang tot de schuldhulpverlening krijgen⁶;
- Het aantal nieuwe schuldenbewinden explosief groeit (25% per jaar). In totaal kan het inmiddels wel om circa 200.000 personen gaan⁷.

¹ Overkoepelende blik op de omvang en preventie van schulden in Nederland, Nibud, 2014

² Monitor betalingsachterstanden 2014, Panteia

³ Jaarcijfers NVVK 2014

⁴ Jaarlijkse Monitor Wsnp 2005 t/m 2015 CBS, Raad voor Rechtsbijstand/IVA

⁵ Huishoudens in de rode cijfers 2012, Panteia

⁶ Onoplosbare schuldsituaties, NVVK/Hogeschool Utrecht 2014

⁷ Onderzoek Beschermingsbewind, Stimulansz, mei 2014

- Er geen zicht is op de eindigheid van deze bewinden en sanering van de schulden. Bewindvoerders zijn niet verplicht om actief toe te werken naar een einde van het bewind en hebben daar ook uit economische redenen geen belang bij.

Toepassing versterken

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening wordt momenteel geëvalueerd. Voorlopig is niet te verwachten dat bovenbeschreven situatie verandert en meer schuldenaren toegang krijgen tot een schuldregeling of na afwijzing van een akkoord tot de Wsnp. De raad is van mening dat intussen wel de toepassing van het schuldenbewind versterkt kan worden door en daarmee ook meer mensen een perspectief krijgen op een schuldenvrije toekomst. Hij pleit ervoor:

1. Het schuldenbewind gericht toe te passen;
2. Tijdens het bewind nadrukkelijker aan te sturen op sanering van schulden;
3. Te bevorderen dat beschermingsbewindvoerders in voorkomende gevallen een schuldregeling uitvoeren en na een eventuele afwijzing van zo'n regeling de aanvraag Wsnp ondersteunen;
4. Te onderzoeken of en faciliteren dat toepassing van de Wsnp voor onderbewindgestelden onder voorwaarden mogelijk is zónder dat een schuldregeling is uitgevoerd.

Ad 1) Onderzocht kan worden wanneer een schuldenbewind meerwaarde heeft t.o.v. een stabilisatietraject of budgetbeheer (voor zover die toegankelijk zijn). Op basis daarvan kan de rechtspraak richtlijnen opstellen, verspreiden en toepassen.

Ad 2) De bewindvoerdersbranche kan in samenspraak met de rechtspraak concrete maatregelen benoemen die schuldenbewindvoerders kunnen/moeten uitvoeren i.h.k.v. een schuldenbewind om een schuldregeling mogelijk te maken. Daar kunnen ook afspraken over de bijbehorende vergoeding aan worden verbonden⁸.

Ad 3) Beschermingsbewindvoerders kunnen worden gestimuleerd en opgeleid om zelf schuldregelingen uit te voeren en daarna eventueel een verzoek Wsnp te helpen opstellen indien de gemeente daartoe niet bereid is. De raad kan en wil de beroepsgroep daarbij ondersteunen. Belemmeringen vanuit de positie van de beschermingsbewindvoerder zijn er niet. Die positie is immers vergelijkbaar met die van andere personen die schulden mogen regelen⁹.

Ook voor schuldregelen (en ondersteuning bij de aanvraag Wsnp) door schuldenbewindvoerders zijn aanvullende afspraken over de bijbehorende vergoeding nodig.

Ad 4) De rechtspraak kan richtlijnen opstellen waaraan een Wsnp-verzoek voor schuldenbewinden moet voldoen om kansrijk te zijn, ook als er geen schuldregeling is aangeboden. Zo'n richtlijn kan bewindvoerders helpen dossiers te selecteren waarin een schuldregeling redelijkerwijs niet mogelijk is.

N.B. Bijkomend voordeel van schuldregelen en/of doorverwijzen naar de Wsnp is dat het schuldenbewind in dat geval kan worden beëindigd of omgezet in een regulier beschermingsbewind, hetgeen lagere kosten met zich meebrengt. Deze worden grotendeels betaald uit de bijzondere bijstand.

's-Hertogenbosch, 25 november 2015

Han von den Hoff

Manager Wsnp, Raad voor Rechtsbijstand

⁸ Artikel 3, lid 6 Regeling beloning curatoren, bewindvoerders en mentoren

⁹ O.b.v. artikel 48 Wck mogen naast gemeenten ook advocaten, curatoren, bewindvoerders Wsnp, beschermingsbewindvoerders, notarissen, deurwaarders, registeraccountants en accountants-administratieconsulenten beroeps- of bedrijfsmatig schulden regelen.